

Uit: Algemeen Handelsblad, 18 februari 1892.

Het krankzinnigengesticht te 's-Gravenhage.

Een onzer Haagsche correspondenten schrijft ons het volgende:

Het bezoek, dat de inspecteurs over de krankzinnigengestichten, de doctoren Ruysch en Van Andel, aan mevrouw J. Stuten— Te Gempt, naar aanleiding van haar geschrift: *Mijne ervaringen in het krankzinnigengeslacht te 's-Gravenhage*, gebracht hadden, gaf mij aanleiding, deze dame om een onderhoud te verzoeken. Dit werd mij bereidwillig toegestaan. Hoe meer licht er over deze zaak verspreid wordt, verzekerde mevr. S. mij, hoe beter; hoe algemeener er belangstelling gewekt kan worden, hoe heilzamer voor de toekomst.

Mevrouw S. opende mij zelve de deur, die tot hare eenvoudige bovenwoning geleidt, en noodigde mij uit, plaats te nemen. Hare magere gestalte, met een smal, hoekig gezicht, door een paar schrandere oogen verlevendigd, heeft iets innemende en sympathieks. Welbespraakt en hoogst beschaafd, met een bijzondere gemakkelijke om steeds het juiste woord te kiezen, vertelt zij u met groote uitvoerigheid dan hare brochure zulks vermocht, al de ongerechtigheden, die zij binnen de muren van het Haagsche gesticht heeft waargenomen. Zij toont daarbij geenerlei gejaagdheid, er is geen zweem van zenuwachtigheid of overspanning bij deze kalm, logisch pratende vrouw te bespeuren.

Geleidelijk en vloeiend, zonder zich te herhalen, ook zelfs zonder groote bitterheid, spreekt zij over hare ervaringen in het gesticht.

Mij was het voornamelijk te doen om te vernemen, welke uitwerking mevr. S. van het bezoek der inspecteurs verwachtte. Dr. Rusch had haar eerst gezamenlijk met dr. Van Andel, later nog eens afzonderlijk bezocht. Beiden hadden haar eene lijst verzocht van de adressen dergenen, die zich tot mevr. S. vervoegd hadden om hunne grieven tegen het Haagsche gesticht bij haar uit te storten. Van die klaagbrieven, uit velerlei gemeenten in ons land, heeft mevr. S. eene reeks gewichtige verklaringen bijeen, die alle tegen beheer en inrichting van het Haagsche gesticht pleiten en met feiten die grieven aantoonen. Aan al die nu opgestane aanklagers zal door beide inspecteurs een zendbrief gericht worden, met verzoek hunne beschuldigingen, met redenen omkleed, zoo spoedig mogelijk aan hen te doen geworden.

Dit is althans een begin. De alarm wekkende brochure wordt nog steeds van vele zijden verlangd, en wel in zulk eene mate, dat tijdens mijn bezoek bij mevrouw S. ons gesprek telkens gestoord werd door lieden, die een exemplaar kwamen halen.

Waarom die brochure niet op de gewone wijze in den handel gebracht? Omdat mevr. S. tevergeefs bij eene reeks van drukkers aangeklopt heeft, die allen uit eigenbelang of uit vrees voor dezen of genen weigerden een dergelijk geschrift te drukken of uit te geven. Ten slotte vond mevr. S. de socialistische drukkerij geneigd, hare aanklacht door de pers wereldkundig te maken. De eene drukker was bekend met den directeur van het gesticht, en wilde met deze niet in onmin raken; een ander vreesde den toorn der regenten. En aldus werd uit menschelijk opzicht mevr. S. in den steek gelaten.

Tot mijne verbazing vernam ik van mevr. S., hoe haar uit zeer goede bron verzekerd was, dat de officier van justitie geene termen vindt om hare aanklacht te vervolgen. Naar de opvatting het O. M. zou hier geene sprake van mishandelingen zijn. De brochure geeft echter van

gruwelijke mishandelingen zoo menig relaas, dat men moeilijk aan de juistheid dier mededeeling kan gelooven. Om te kunnen beoordeelen of inderdaad alles, van het geringste tot het belangrijkste, verkeerd gaat in het gesticht, is een ernstig, gewetensnauw onderzoek onmisbaar, door onpartijdige mannen ingesteld en openbaar gemaakt. Dat alleen kan de talrijke bloedverwanten van verpleegden in het Haagsche gesticht bevredigen. Of liever niet alleen die bloedverwanten, maar ons geheele land, dat met ontsteltenis al deze onthullingen vernomen heeft.

In het mondeling onderhoud ging mevr. S. met hare mededeelingen omtrent allerlei walgelijke dingen, die in het gesticht zouden plaats vinden, nog verder dan de kieschheid in een openbaar geschrift toeliet. Zij erkent zelve het eerst, dat onuitputtelijke liefde voor zijne natuurgenooten, engelengeduld, ja roeping slechts iemand tot een goed verpleger van krankzinnigen maken. Dergelijke volmaakte, zich geheel opofferende menschen zijn gewis zeldzaam; maar tusschen deze uitverkorenen en het uitvaagsel dat mevr. S. ons in hare brochure teekent, is toch nog een middensoort. Zijn er dan geen menschen te krijgen, die met liefderijkheid en zachtheid hunne armzalige natuurgenooten willen verplegen en niet met de knoet?

Ik vroeg mevr. S., of in het gesticht niets gedaan werd tot verstrooing en het bezighouden der verpleegden. Toen vertelde zij mij, dat in hare kamer slechts eene streng katoen ter beschikking was om te breien. Als mevr. S. van die streng iets gebreid had, werd het breisel eenvoudig uitgerafeld, en kon zij, als Penelope, opnieuw beginnen. Toen eene der regentessen die kamer eens bezocht, prees de oppasseres de werkzaamheid van mevr. S. zeer en vertelde er bij dat mevr. S. den heelen dag breide, maar zonder baat, omdat er geen voorraad van katoen was. Do regentes antwoordde lachend daarop: „Een echte brei-machine!” Het kost moeite te gelooven dat zulk een liefdeloos antwoord is gegeven, en dat in 't bijzijn eener verpleegde, die toch evenzeer de hardheid van die uitspraak kon gevoelen als een ander! Zouden gebreide kousen ook niet ten bate van een of anderen ongelukkige hebben kunnen strekken?

Men heeft mevr. S. van alle zijden trachten te bewegen, geene openbare aanklacht tegen het Haagsche gesticht te doen verschijnen. „Het ligt niet op uw weg!” beweerden bloedverwanten en doctoren. Maar zij achtte het wol op haren weg om van hetgeen zij in het gesticht gezien en ondervonden had, in het openbaar getuigenis af te leggen, opdat er verbetering in den toestand kome. Al zou ik martelaresse voor de waarheid worden, zegt mevr. S., ik zal het mij getroosten, mijn plicht tegenover de menschheid vóór alles.

Men heeft haar gewaarschuwd: gij zult verbrijzeld worden; de machtigen die gij aanvalt, wier wanbestuur gij aan het licht brengt, zullen u ten onder brengen. Zij heeft geantwoord: ik zal misschien veel moeten dulden en lijden, maar ik moet en zal spreken.

Wie haar ontmoet, krijgt den indruk tegenover een vrouw van moed en volharding te staan, die met kalmte en bedaardheid handelt en tot het laatste oogenblik zal strijden voor eene zaak, waarbij het heil van tallozen gemoeid is.

Hare mededeelingen geef ik weder, zooals ze mg werden verstrekt. Van het onderzoek, dat thans de inspecteurs instellen, mag men verwachten, dat volledig licht over deze zaak zal opgaan”.

[Hieronder nog enige krantenberichten, die nadien aan de zaak zijn gewijd.]

Het Haagsche gesticht.

In de *Haagsche Ct.* geeft een inzender de verzekering, dat, als de patroons en werklieden, die voor een drietal jaren aan de verbouwing van het **Haagsche krankzinnigengesticht** gewerkt hebben eens aan den dag wilden brengen, wat zij daar toen hoorden en zagen, ook daaruit blijken zou, hoe Mevr. Stuten in haar mededeelingen nog ver beneden de werkelijkheid bleef.

De *Haagsche Ct.* roept daarom dezen patroons en werklieden op, om hiervan mededeeling te doen.

Ook schrijft een inzender in de *Boodschapper*, de heer A. C. A. Wanders o. a. het volgende:

„Naar aanleiding van het schrijven in uw veelgelezen blad, de *Boodschapper*, over het Haagsche gesticht neem ik de vrijheid bekend te maken, dat allen, die belang mochten hebben bij de verpleging van krankzinnigen in dat gesticht, bij mij alle inlichtingen kunnen verkrijgen. In dat gesticht, Slijkeinde 2 alhier, ben ik zeven jaren oor- en ooggetuige geweest van handelingen, welke meermalen onmenschelijk en hemeltergend moeten worden genoemd.”

Hoe ter wereld is het mogelijk, zoo vragen wij ons af, dat zooveel bij zulke sei-

11 februari 1892

Het Haagsche krankzinnigengesticht.

Dr. Reeling Brouwer heeft nu zijn ontslag genomen.

Ook de directeur Krab blaast den aftocht.

Goed, — maar hoe staat het nu met de Regenten en Regentessen?

Deze heeren en dames hebben op hun rekening een onafzienbare reeks van kwellingen, weerloozen, krankzinnigen aangedaan. De feiten, die aan het licht gekomen zijn, waren van dien aard, dat men zich schaamde, nu men erkennen moest, dat in Nederland, en dat nog wel in de hoofstad, zulke dingen mogelijk waren, jaren achtereen.

En die regenten en regentessen blijven doodleuk, als ware er niets gebeurd, hun betrekking behouden. Heusch, zij, de schuldigen aan zoo ergerlijke en zoo langdurige verwaarloozing van hulpeloze ongelukkigen, doen benoemingen als rekenen zij zich zelt daartoe bevoegd. Zij die te lui waren om zich volkomen op de hoogte te stellen van den jammerlijken toestand, die in het gesticht heerschte, en te onmenschlievend om althans die gruwelen te verwijderen, van wier bestaan zij 't noodige afwisten, zij die willens en wetens gezondigd hebben, zullen nu de personen zijn, om dat gesticht naar den eisch des tijds te hervormen. Dat het publiek en de Haagsche gemeenteraad op geen enkele wijs medewerken om het voornemen der regenten en regentessen, om zich op hun post te handhaven, te doen gelukken.

Na Reeling Brouwer en Krab behooren de regenten en regentessen heen te gaan; zoolang dezen blijven, mag men het Haagsche krankzinnigengesticht niet als een huis beschouwen, waarin men, met een gerust geweten, de arme lijdens doet opnemen.

Wij zijn toch, dit blijkt al weder bij deze treurige geschiedenis, een eenig volk. Wanneer er een hond of een paard geraanseld wordt, loopen dames en heeren naar de politie, om zoo'n misdaad aan te geven en het zal hun een zelfvoldoening zijn als de wreeddaard wordt bestraft.

De konijnen en kikkers, die onder de vivisectie hebben te lijden, vinden bij de Nederlanders hun pleitbezorgers, terwijl de hooggeleerden en studenten, indien van hen oocaije wreedheid, op dieren gepleegd, bekend werd, spoedig zouden zijn overgeleverd aan de verachting van het dierenbeschermend publiek.

Maar nu er tien, twintig jaren achtereen, ja de hemel weet hoe lang reeds, onder het patronaat van een dozijn deftige heeren en dames, door een gedemoraliseerd gespuis — menschen, die zich zelf niet konden verweren, als beesten behandeld zijn, kan het publiek het nog niet eens tot een daad brengen, die van zijn afgrijzen getuigt.

In Den Haag heeft nog geen enkele openbare vereeniging het noodig geacht of aangedurfd dat dozijn deftige heeren en dames, — een motie thuis te sturen, vol van de diepe verontwaardiging voor de menschenverwaarloozing, waaraan zij schuldig staan.

't Is waar ook.

Ons wordt deze week van geachte zijde herinnerd, dat de zaak van het Haagsche Krankzinnigengesticht nog altijd *in onderzoek* is.

Dank zij de onthullingen van Mevrouw Stuten, is aan dat hemeltergend schandaal onder patronaat der Haagsche aristocratie een einde gekomen; maar er zijn altijd nog *schuldigen* te straffen. Niet te hopen is het, dat de zaak toevallig *zoo lang* moet worden gerekt tot de getuigen dood zijn of de zaak vergeten is. Dat geschiedde voor eenige jaren in de zaak van een student te Utrecht, thans een geacht rechtspersoon. *Zoo lang* mag het niet duren, schoon we graag willen toestemmen, dat zoo'n onderzoek moeilijk is.

13 augustus 1892, Graafschapbode

Het Haagsche Krankzinnigengesticht.

De drie gewezen oppassers in het krankzinnigengesticht te 's-Gravenhage, die in de vorige week voor de rechtbank aldaar terecht stonden wegens mishandeling, zijn heden vrijgesproken.

Ten aanzien van den hoofdopzichter werd het bewijs van zijn schuld niet geleverd geacht, evenmin als de schuld van den tweeden beklagde, terwijl de aan den derden beklagde ten laste gelegde mishandeling — het werpen in den zomer over het bloote lichaam van een der patiënten met emmers koud water — hoe afkeurenswaardig ook, niet als mishandeling kan worden beschouwd, aangezien deze handelwijze niet langer duurde dan voor reiniging noodig was.

22 november 1892, Rotterdams Nieuwsblad

. Aan een mooi boek

willen we één zinsnede ontleenen.

Een mooi boek, in en door zijn eenvoud en zijne waarheid, door den edelen geest, die er uit spreekt, en de levenswijsheid, die het bevat. En door nog heel wat meer.

Van Koetsveld's nagelaten schetsen, uitgegeven onder den titel: „Losse bladen uit mijn pastoraal-boek“.

Wat we er hier aan willen ontleenen, heeft echter eens andere beteekenis. Het strekt om, door de woorden van dien edeldenkenden grijsaard, een strijd te doen kronen, die wel reeds door de feiten van den laatsten tijd werd gerechtvaardigd, maar toch bij sommigen nog in een kwaden rouk is blijven staan.

Den strijd nl. van mevrouw Stuten tegen de (vroegere) inrichting van 't **Haagsche krankzinnigengesticht**.

In een tafreel uit dat gesticht schreef dr. van Koetsveld:

„Elk Hagenaar kent van dit gesticht de „bistoria morbi (de ziektegeschiedenis) en „zal zich dus niet verwonderen, dat ik, van „alle kanten bespied en belemmerd, het er „niet langer (dan vijf jaren) uithield, tot „grootte voldoening van mijne vrouw, die zag „hoe die dienst mij aangroep.

„Hoe menigen gang heb ik naar dat donkere, getraliede huis gemaakt, dat onze „eeuw vrij wat heeft opgehelderd,“ enz.

1 november 1894, Haagsche Courant